

Előfizetési árak helyben és vidéken:
 Egy évre - - - - - 12 korona
 Félévre - - - - - 6 korona
 Negyedévre - - - - - 3 korona
 Egyes szám ára - - - - - 12 fillér.
 Megjelenik vasárnap és csütörtök reggel.

HATÁRŐR

= UJVIDÉK, 1909. =

október 17. vasárnap

Szerkesztőség és kiadóhivatal
 Ujvidék, Petöfi-utca 47. szám.,
 ahová a lap szellemi s anyagi részét
 illető közlemények intézendők.
 Ilyen közleményeket és megkereséseket lapunk nyomdája is elfogad.

AZ ORSZÁGOS FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS PÁRT DÉLVIDÉKI HIVATALOS LAPJA.

Lapvezér: Teleki Arvéd gróf.

„A panama.”

A *Határőr* legutóbbi számában szóvá tette azt a városban többfelől elterjedt vádat, mintha a város most épülő csatornája körül oly természetű *visszaélés* történt, hogy a város főmérnöke a csatornát a *kelleténél mélyebbre* fektette, tette pedig azért, hogy a csatorna mentén levő házából kivezető csatornát a város főcsatornájába bevezethesse. A *Határőr* megírta azt is, hogy hír szerint ezt a súlyos vádat *Farkas* mérnök, a csatornát készítő *bárá Pittel* vállalkozó cég alkalmazottja terjesztette.

Megírta és közreadta ezt a mind szélesebb körben elterjedő vádat, mert alkalmat akart a súlyosan megvádolt főmérnöknek adni, hogy magát a közönség előtt tisztázhassa és hebizonyítsa ennek a vádnak a megalapozottságát.

Emberek, akiknek kegyerük a rágalmazás, a felelősség nélküli támadás, a *Határőr* cikkében is *tendenciát* láttak és akként magyarázták, mintha a *Határőr* e kőszá híreket elhitte volna és azokat *pozitív* formában terjesztette. Nincs oka e lapnak olyasmit visszavonni, amit nem állított, nem is fél olyasmiektől helyt állani, amit állított, de nincs kedve olyasmiektől felelni, amit nem tett. Csak a rosszakarat tud soraiban célzatosságot látni, pedig látom, hogy csak egy cél vezérelte: alkalmat adni a város főmérnökének, hogy szembenézhesen a titokban született, a sötétségben burjánzott váddal és módot akart neki adni, hogy a rágalmat csirájában megölhesse.

Csodálatos, a közönség egy része kiszámíthatatlan. Szeszélyes, mint a primadonna. Ha jó kedve van, a hír száryaira kap valakit és dicshimnusz zengi végig az utcákat, — ha rossz a kedve, statáriális gyorsasággal halálos ítéletet mond olyanok felett, akiket meg sem hallgatott, akik így nem védekezhetnek, akik tán legutóljára hallják és tudják meg, hogy számukra már az árkot is megásták.

Vannak emberek, akik előtt semmi sem szent. Legkevésbé a mások becsülete. Kérkedésből, hogy mások lássák, tudják, hogy ők ám bátor legények, bemocskolják mások szentnek tartott és tán egyedüli kincsét: féltve őrzött becsületét. Kérkednek, hogy mások lássák, hogy ők a város ügyeivel törődnek, vigyáznak a város vagyonára, tán külömbül, mint vigyáztak istenben

boldogult jó Pichler Győző Magyarországra.

Mindenki panamázik, csak ő nem. Mindenki gyanús, csak ő áll a helyén és vigyáz.

Ebből az alkalomból elevenített fel egy városi bizottsági tag egy régi históriát. Kilenc-tíz év előtt történt. Akkor lépett életbe egy új adó: a betegápolási adó. Egy adófizető polgár felkeresi a históriát felelevenítő barátunkat és megkérdi, hogy lehetséges, hogy dacára annak, hogy vagyona egy fillérrel sem szaporodott, 29 krajcárral nagyobb adót vetettek ki reá, mint az elmúlt évben?

Barátunk megnézte az adókönyvecskét és ott találja a következő tételt:

Betegápolási adó . . . 29 krajcár.

Minthogy akkor lépett életbe ez az új adó, meg is magyarázza neki, mire az atyafi magnyugtattva feleli: „*Ha az úr mondja, elhiszem, de eddig azt hittem, hogy ezt a 29 krajcárt a városi urak részére zsebpénzüll kell fizetnem.*”

Tessék, ilyenek az emberek. Hamarabb készek a halálos ítélettel, mintsem megfognak a tolvajt, pedig Nürnbergben is csak azt akasztják fel, akit megfognak.

Ebben a sajnálatos ügyben is úgy volt. Valaki, — ki? ezt sohasem lehet megtudni, — beledob egy villámszárnyakon repülő vádat. A vád terjed, akár a lavina. Mind nagyobbá lesz, végül kistül, hogy belülről *üres*, — de a terjesztőt nem lehet a fülénél fogni, megugrott, nincs, volt!

Jelen esetben *Farkas* mérnököt nevezi meg a fáma a hír szerzőjének. *Farkas* mérnök e lap más helyén kijelentette, hogy a neki *imputált* állítást nem mondta. Elhiszük, mert uriember mondja és amíg az ellenkezőjéről meg nem győződünk, nincs okunk benne kételkedni. Hát akkor ki mondta? Senki? De valakinek csak kellett *először* mondani? És ha már mondta *valaki*, akárki, szabad-e ezt továbbterjeszteni, amíg meg nem győződünk arról, hogy *igazat* terjesztünk? Nem. És ezerszer is nem. A becsület az nem céda rongy, amibe mindenki a sáros csizmáját beletörölheti.

A tisztviselőnek pláne kis fizetésén kívül igazán más kincse nincs, mint a becsülete. Arra vigyáz, akár a két szemére. És azért *okosnak, helyesnek* találjuk, hogy a meghurcolt főmérnök *biróság* elé állítja azt, akiről állítják, hogy ő a súlyos vád terjesztője. Ott tisztázódní fog a helyzet, ki fog derülni a nagy titok: mondta-e, nem-e, ha nem, ki mondta,

ha igen is mondta volna, hogy mondhatta?

Persze, hogy hogy mondhatta, hisz nem igaz, egy betű nem igaz belőle.

A város érdemes, derék polgármestere, akit mindenki, mindenütt felettes hatósága, tisztviselőtársai, a város törvényhatósági bizottsága, a város közönsége, mindenki, aki ismeri, — páratlanul becsületes és szigorú férfúnak ismer, a *súlyos vád hallatára nyomban* vizsgálatot indított ez ügyben és ezt a legszélesebb mederben folytatta le.

Péntek délután közel tíz tagú bizottsággal, — mely városi bizottsági tagokból és főbb tisztviselőkből, a *sajtó képviselőiből* állott, — helyszínen kiszállt és ott a vád tárgyát képező csatornát *mérnöki műszerekkel megvizsgálta*.

A részletes jegyzőkönyvet e lap más helyén közli. Itt belőle csak annyit említünk fel, hogy ha a főcsatornát egy méterrel magasabbra csinálták volna, a főmérnök házában a pincéje még mindig 42 centiméterrel *magasabb lett volna*.

Tehát nem kellett *emiatt* egy ezred milliméterrel is mélyebbre menni, mert a főmérnök házában a pince most *egy méter és 42 centiméterrel magasabb*, mint a főcsatorna.

A csatorna mélységét a kórházi terepviszonyok adták meg és a bizottság, amely ott kiszállt, megállapította, hogy a *legkorrektebb eljárást tapasztalta*.

Még egyet: a város a vállalkozónak a csatornát nem mélysége, hanem hossza szerint, folyóméterenként fizeti. Tehát a város egy fillérrel sem fizetett volna többet, ha még 2 méterrel *loment volna*.

Ez az igazság. Ezt el kell ismernie minden igazságos embernek.

A súlyosan, de ártatlanul meghurcolt derék főmérnökünknek pedig *méltó elégtételt* kell adnunk, olyant, amely elégtételül is szolgáljon neki, de válasz legyen a rágalmozóknak is.

Véget kell egyszer vetni a felelősség nélkül való gyanusításoknak.

Aki pedig ezt teszi, azt a vádlottak padjára kell ültetni.

A *biróság* pedig majd megvívdi a becsületet és megbünteti a rágalmozót.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett 1909. okt. 15-én d. u. 3-kor a kövezési, csatornázási és közvilágítási bizottság ülésén.

Jelen vannak: Dr. Demetrovics Vladimir polgármester, Profuma Béla alpolgármester, Orbán Ignác műszaki tanácsos, Dr. Ofner Mór

BOGDÁNY és **TÁRSA**
 Budapest,
 VI. Dálnok-utca 12. sz.
 Telefon 988.

Központi fűtés, szellőztetés, vízvezeték, csatornázás és világítás berendező vállalat.

Ujvidék, Tököly Imre-utca 11. Telefon 219.

tlazti főorvos, Jójárt János főkapitány, Endre Antal, Balla Árpád, Pekló Béla, Dr. Königsstättler Ottó, Lovrekovics Ferenc tvh. biz. tag, Steiger Ernő trvh. mérnök, Kürti János segéd-mérnök jegyzőkönyvezető.

Elnöklő polgármester megnyitván az ülést, előadja, hogy a bizottság összehívását az tette szükségessé, hogy úgy a helyi sajtóban, mint a nagy közönség egyes rétegeiben oly gyanúsító vádak merültek fel Stessel Rudolf vár. főmérnök ellen, melyek szerint a közközházlimáni csatornát azért kellett volna a mostani mélységben építeni, hogy a nevezett tisztviselő házának csatornája abba beköthető legyen. A vádat oly súlyosnak tartja, hogy szükségessé vált a csatornának megvizsgálása és hogy úgy a bizottság, mint a nagy közönség tiszta képet nyerjen, indítványozza, hogy a bizottság a helyszínen szálljon ki és vizsgálja meg a csatornát és annak építésével összefüggő vádat. (Kihagyva a kihagyandókat...)

Erre a bizottság felkérésére Endre Antal biz. tag Stessel főmérnök házában beszintezte a csatorna és a pince mélységét. Ezen mérés alapján a bizottság egyhangúlag megállapította, hogy Stessel főmérnök házi csatornája 142 cm.-rel magasabban fekszik, mint az utcai főcsatorna, vagyis Stessel főmérnök házi csatornáját még az esetben is összeköthette volna az utcai főcsatornával, ha ez utóbbi csatorna 142 cm.-rel magasabban fekédnék, mint jelenleg.

Megállapította a bizottság egyhangúlag azt is, hogy az utcai csatorna szokatlan mélységét *egyesegyedül a közközháztelek terepviszonyai okozták.*

Dr. Demetrovits Vladimir s. k. polgármester, elnök.

Tarifaharc Ausztria ellen.

Irta: Lázár Pál orsz. képviselő.

Ausztria államosított vasuthálózatával erős fegyverekre tett szert a magyar kivitel megbénítására. Közzé tett tarifareformja azt bizonyítja, hogy a fegyverekkel a legkiméletlenebb módon akar élni. E tarifák 1910. január 1-én lépnek életbe. Sürgős feladatunk, hogy az osztrák támadással szemben megvédjük gazdasági érdekeinket. E támadásra régen készül Ausztria és harcias szándékát soha nem is leplezte. Ennek bizonyítására az államosításra

vonatkozó törvényjavaslatok indokolásából a következőket emelem ki:

„Az államosítás folytán az osztrák államvasutaknak módjukban lesz *fokozottabb mértékben vonalaikra terelni a monarchia forgalmát, a kivittelt előmozdítani, a behozatalt pedig szabályozni.* Módjukban lesz továbbá az államvasutaknak, hogy a forgalmat a hosszabb osztrák vonalakra tereltesék, viszont egyes viszonylatokban gazdasági okokból az utvonalak szállítási jogosultságát is kimondhatják.”

Ezen indokolás nyílt bevallása annak, hogy Ausztria *illojális* harcra készül ellenünk. Illojális az osztrák tarifareform első sorban azért, mert míg a magyar államvasutak tervezett tarifa emelése az eddigi tarifáknak csak 7—10 százaléka, addig az osztrákok egész 50 százalékgig fogják a szállítási díjakat felemelni és e prohibíció jellegű fuvardíjakkal némely magyar árut az osztrák piacról *teljesen* leszorítani, míg azok hatását az osztrák árakra külön díjkezelvényekkel fogják paralizálni.

Illojális továbbá az osztrák tarifákban érvényesülő mesterséges *vonalmeghosszabbítás* is. Az osztrák tarifákban e vonalmeghosszabbítások kétféle eredetűek. Az egyik az úgynevezett virtuális hossz, amelynek számítása akkor jogosult, ha sok költséget igénylő műszaki létesítmények, a forgalom nehéz lebonyolítása, vagy a korlátolt teljesítő képesség ezt indokolta teszik. Nemzetközi szokásjog, hogy a befektetések, az üzemeltetések és a teljesítmény arányában számítják többre a megfelelő vonalhosszt. Ily alapon állapították meg például, hogy a Vöszlaubruck-Kammer-i vonalrész másfélszeres hossza számítható. Ily példák továbbá a simmeringi vasut, a Brenner vasut Kufstein-Ala vonala. Ily alapon lesz beszámítva a *Baja-Bátaszéki hid* 18 kilométer helyett 40-re. Ugyanezen alapon számíthatnánk virtuális hosszakat a pozsonyi alagutnál, a fumei-kammera-oravicai vonalrészre és így tovább. Az ezen alapon számított osztrák vonalmeghosszabbításokat jogosultnak kezelni, de ellenkezik a nemzetközi szokásjoggal, ha nem az említett matematikai alapon lesznek a virtuális hosszak megállapítva. Teljesen ellenkezik pedig a nemzetközi szokásjoggal az osztrákok azon önkényes vonalmeghosszabbítása, amidőn a különböző utirányok közül a leghosszabbat veszik alapul, holott minden más európai államban a két végállomás

között mindig a legkisebb kilométerszám szerintit veszik vonalhossz gyanánt és a tarifát a legolcsóbb utirány egységárai szerint számítják. Az osztrák tervezetben több ily önkényes mesterkelt vonalhossz van felvéve, amelyek egyes relációkban egész 50 kilométerrel hosszabbítják meg kiviteli utunkat.

Végül illojális az osztrák tarifa azon tendenciája, amelylyel bennünket az eddigi forgalom részesedéstől el akar ütni. Midőn a magyar államot reá kényszerítették arra, hogy az óriási befektetéseket igénylő katonai célok *szolgáló vidrányi-beszki és kőrösmezői* vonalakat kiépítsük, ellenszolgáltatás gyanánt a külföldi forgalomban való részesedés lett részünkre kilitasba helyezve. Azon körülmény pedig, hogy most a gács-wieni és az ost-nordwest relációkat, a helyi dijszabásba vették fel, arra enged következtetni, hogy részesedésünktől el akarnak bennünket ütni és e forgalmat teljesen magukhoz akarják ragadni.

A vázolt támadás annál súlyosabban sújtja kiviteli utunkat, mert Magyarország főleg tömegárúkat exportál Ausztriába, amelyeknek árát nagyon is befolyásolja a szállítási díj.

Óriási az a kár, amely az osztrák tarifamerényletből természetünk érheti s ezért keressük már most a védekezés és megtorlás eszközeit. S itt be kell vallanunk, hogy a puskaporunk egy részét már elpufogtattuk azzal, hogy jövő tarifáinkat közre adtuk, mielőtt az osztrák tarifákat ismertük volna. Az is bizonyos, hogy kezünk a kiegyezéssel 1917-ig sok tekintetben meg van kötve. Mindazonáltal nem állunk fegyverzetlenül az osztrák támadással szemben.

Teljesen magamévá teszem *Gerő Károly* máv. főellenőrnök a vasuti- és hajózási klub közgazdasági szakbizottságában 1908. dec. 11-én tartott felolvasásában kifejtett azon véleményét, hogy az osztrák támadásokkal szemben leghatásosabb fegyverünk lesz a mai *köteleki rendszer felmondása*. Ennek felmondásával egyuttal be kell szüntetni mindazon megállapodásokat is, melyekben forgalmunk irányítását lekötöttük és be kell szüntetni mindazon referenciákat, amelyeket eddig osztrák árúknak adtunk. Így például a dombrandebreceni viszonylatban a 170 korona díjtéltől 27 koronát elengedünk; a budapesti viszonylatban az engedmény 29, a gázgyártásra rendelt szép még további 6 k. engedményt kap 10 tonnánként. Helyesen mutat rá

TÁRCA.

Automat fővényóra.

M. P. és K. I., a 2 év előtt itt tartózkodott színésztársaság két kitűnő humoristája, még mielőtt az árvíz a kamenici rév alacsony homokpontját elöntötte volna, sétált a dunai töltesen. Ott a révház tájékán megpillantották azt a tengernyi sok fehér futóhomokot, melyből a víz és a szél különféle alakokat varázsolt.

Megszólal M. P.: „Hallod-e barátom, mit gondolsz, hogy lehetne ezt a fene sok homokot értékesíteni?” „Ha csak habarcsnak nem, én bizony nem tudom, mire lehetne másra használni”, válaszolt K. I.

M. P.: „Ah dehogy nem, látod, ha te élelmes ember volnál, kieszközölné a várostól olcsó telket, méterjét 20 fillérral számítva (csak olcsóbban adná a város, mint a tisztviselők telepe számára), az államtól 2 millió s a várostól 1 millió segélyt, a pénzügyminisztertől 20 évi adómentességet s állítanánk itt a vasuti töltés és a Duna ártöltése között

egy *Automat fővényóra-gyárat*. Minden más óragyárnak krachot kellene mondania.

K. I.: Sok bolondot hallottam már töled öregem, hiszen az igaz, hogy az a hivatásod, hogy mindig humorálj, de már ezt nem tudom, hogy állítanád össze.

M. P.: Régi időben használtak az emberek homokórákat. Ezeket klepsydárnak hívták, amely elnevezést most már csak öreg, sokat és üres szavakat beszélő nőkre alkalmaznak, szerkezetük két egyforma üregből álló üveg volt, mely homokkal volt telve, ez mutatta az időt. Ha az alsó megtelt a felső üregből szóródó homokkal, akkor azt megfordítani kellett s az óra tovább működött. Azt az időt, mely alatt a homok a felső edényből az alsóba átesett, használták az időmérésre. Ha ezen üvegek automata gyártva volnának, akkor az edény, mikor homokkal megtelt, magától megfordulna, anélkül hogy ahhoz hozzá kellene nyulni. Mutatókat, számokat és ütőszerkezetet nagyon könnyen lehetne arra alkalmazni. Ezen óráknak gépezete sohasem kopnék, sohasem fogyna el, mert az edénybe zárt homok mindig helyettesítené azt. Ezen órákat 70%-kal olcsóbban lehetne gyártani, mint a mostani

kerékszerkezetű órákat. És ehhez nem kellene csak egy kis befektetés. Mert ügyes fiatal számoló és tanulmányoktól nem idegenkedő művelt gépészeket (p. o. Trischlert) könnyen lehetne jó fizetésért vagy jutalékért megnyerni és alkalmazni.

K. I.: Igazad van, ez egy megfontolásra méltó idea. Aztán a gyár teteje gerincére egy nagyterjedelmű sodronyhálózatra alkalmazott, Witz gyárában készült feliratot a vasut felé, a másikat a Duna felé fordítva felállítatnánk (úgy a mint az Wagner testvérek házában, vagy a hódsági kendergyár épületén van). A felirat volna a következő: „*M. P. és K. I. Automat fővényóra gyára*”, hogy a vasuton s a hajókon utazók egyaránt már messziről elolvashassák.

M. P.: Helyes. Igazgatónknak pedig kellene ezt egy vigszinműbe foglaltatni, hogy az egész országban vigye széjjel hírünket. Magától értő dolog, hogy ez bizonyos bonifikálás mellett történék.

K. I.: De barátom, ezt titokban tartjuk, mert minket valaki meg is előzhet s oda a tervünk.

—o— —á—

Gerő Károly...
gyezés id...
dijszabás...
dijszabást...
teljesen a...
képezhet...
csomópont...
bécsi dijs...
közösség...
áruszabál...
megfelelő...
előttünk,
a magyar...
tikát csa...
érhetünk

Ezen...
amidőn...
osztrák—...
fekvő rés...
Ferenc,
tartotta...
bad ren...
már meg...
Az osztr...
életbe, a...
lettel. A...
sújtja M...
bolják le...
eddig kü...
politikai...
az egész...
dezés ala...
legyünk...
genkedik...
szemben...
rálásra.

ahol a...
állhatat...
séges e...
vására,
mutatni...
3 szori...
császár...
teljhatal

Mi...
harctól,
szerít b...
ha kell,
osztrák...
az ő im

Csa...
1908-ba...
korona...
33.654,6

Ma...
jobban...
Ausztriá...
értékük

Ha...
hogy sa...
kizsarol...
önfenta...
vereket

A...
meg, i...
és a vi

A I

Ipa...
turánk...
tás an...
Philipp...
ban fel...
nika t...
anyag...
attól...
sokkal...
szenet...
de a v

Gerő Károly arra, hogy az Ausztriával a kiegyezés idejére lekötött áruosztályozásra és díjszabáson kívül képezhetünk egy autonóm díjszabást országhatártól-országhatárig, amelyet teljesen a magyar speciális viszonyok szerint képezhetünk ki, különös figyelemmel azon eszmépontra, amelyekkel kikérülhetjük a bécsi díjszabást. Ha azután felszabadulunk a közösség nyüge alól, úgy természetesen az áruosztályozást is, csakis hazai érdekeinknek megfelelőleg kell megállapítanunk. Tisztán áll előttünk, hogy hazai termelésünk megvédését, a magyar viszonyoknak megfelelő tarifa-politikát *csakis önálló gazdasági berendezéssel* érhetünk el.

Ezen alapra lépett vasuti politikánk, amidőn 1891. évben megváltottuk az akkori osztrák—magyar államvasutnak országunkban fekvő részét. Ez alapon haladt tovább *Kossuth Ferenc*, midőn az új kiegyezésben fenntartotta a tarifaképzésben az ország szabad rendelkezési jogát. Ezen az uton most már megállni vagy visszatérni nem lehet. Az osztrákok oly harci tarifákat léptetnek életbe, amelyek fölérnek egy önálló vámterülettel. Az osztrák támadás egyaránt éri és sújtja Magyarországot minden lakosát. Így rombolják le az osztrákok azon falakat, amelyek eddig különböző nemzetiségűeket, különböző politikai állásukat elkülönítettek. Álljon tehát az egész nemzet az önálló gazdasági berendezés alapjára. És a nagy cél kivívásában ne legyünk kishitűek. Az, hogy a dinasztia idegenkedik a magyar érdekeket Ausztriával szemben megvédeni, nem lehet ok a meghátrálásra. Elég példát láttunk magunk előtt, ahol a fejedelem akaratára meghajolt a nép állhatatos és erős követelése előtt. Talán elégséges e tekintetben a polgári házasság kivívására, de még inkább *Lueger* esetére reá mutatni. *Lueger* polgármesteri állásában csak 3 szori megválasztása után erősítette meg a császár. És ugyanezen *Lueger* most a dinasztia teljhatalmu kegyence.

Mi nem riadunk tehát vissza a gazdasági harcától, amelyre az osztrák szertelenség kényszerít bennünket. A harci tarifákkal szemben, ha kell, a retorzió fegyvereit szegezzük. Az osztrák érdekeket könnyen szíven találjuk, ha az ő importjukat támadjuk meg.

Csak textilárunkban behoztunk Ausztriából 1908-ban 1.109,979 métermázsát 556.209,641 korona értékben, összes behozatalunk pedig 33.654,607 q. 1339.353.747 kor. értékben volt.

Magyarország fogyasztó képességét legjobban illusztrálja az, hogy 3 éven belül az Ausztriából hozott áruk közel 45 százalékkal, értékük közel 50 százalékkal növekedtek.

Ha Ausztria szertelenségében oly vak, hogy saját érdeke ellenére legjobb kolóniája kizsárolására, tönkretételére tör, úgy a nemzet önfentartási ösztöne meg fogja találni a fegyvereket az ádáz támadás visszaverésére.

A harcot Ausztria a tarifa terén kezdte meg, itt kell kormányunknak a veszedelmet és a visszaverést első sorban szerveznie.

A mai kultura pusztulása.

Iparunk és ezzel együtt mai modern kulturánk napjai meg vannak számlálva. Ez az állítás annak a jövőnek sötét képét jelzi, melyet *Philipp S.* német tudós egy német folyóiratban feltár. Előre látja és megjósolja a technika terén elért mai vívmányok végét az anyag kimerülése következtében. Még pedig attól tart nevezett tudós, hogy a vasércből sokkal előbb kifogyunk, mint a szénből. A szén ma már más anyagokkal tudják pótolni, de a vasat nincs mivel pótolni. S ha nem lesz

többé vas, miből készítünk akkor sineket, hidakat, oszlopokat, csöveket, darukat, szerszámokat, gépeket stb.?

Hogy a föld vasérce belátható időn belül ki lesz merítve, ez a feltevés statisztikai adatok folytán a valószínűség nagy látszatát nyeri. A XIX. század 50-es éveiben ugyanis a világ nyers vas termelése alig rugott évi 4 millió tonnára (tonna=waggonrakomány). A termelés folyton emelkedett s a 80-as években már 20, a jelen század elején 40, ma meg már 50 millió tonnát tesz ki évenként. Ebben az időben neves tudósok avval a kérdéssel foglalkoztak, mily nagy lehet általában a világ ismert vasércbányáiban a készlet s mennyi időre elégítheti ki az ipar szükségletét, mely a legközelebbi évtizedben bizonyára évi 60 tonnára lesz becsülhető. Ennek a 60 millió tonna tiszta nyers vasnak előállítására körülbelül 150—180 millió vasérc szükséges. Igaz, hogy a vas nagyon elterjedt fém, de meg kell gondolni, hogy azok az ércek, melyeknek vastartalma 20 százalékon alul van, alig érdemesek az olvasztásra, mivel 80 százalékon felőli súlyt kell feldolgozni s azután eltávolítani, ami igen költséges lesz. Ezért tehát a kiaknázásra érdemes lelhelyekre szorítkoznak, amelyek mindenestre — kisebbek és nagyobbak — nagy számmal vannak.

A világon a legnagyobb lelhely a Svédországban levő Kirunavara-Luossavari ércakna, amelyet 600—800 millió tonna vasércre becsülnek. Ha már most az emberiség összes vasszükségletét, tehát körülbelül évi 150 millió tonnát ebből az aknából fedeznék, úgy ezen 800 millió tonna készlet hat évre sem volna elegendő. Hasonlóképp becsülték meg a világon létező többi lelhelyeket is. Tudatára jutottak annak, hogy tulgazdagnak tartották a föld vaskincseit s kezdtek gondolkodni a kiaknázásra érdemes lelhelyekre szorítkozni. *Stewart John L.* amerikai nyíltan azt mondá, hogy gazdasági tekintetben a jövő komoly kérdésekké merül fel a vasérc-készletek hamaros kimerülésétől való félelem.

Egy elsőrangú, kiváló szakértő, a svéd *Sjöngren* szerint az egész világ ismert és kiaknázásra érdemes lelhelyeinek készlete egészben 9250 millió tonna vasércre becsülendő. További feltevés, hogy az évi vas szükséglet nem emelkedik többet, hanem 60 millió tonna nyers vasra szorítkozik. A 9250 millió készletnek évenként 150—180 millió tonna vasércet kell szolgáltatni s így arra következtetnek, hogy már körülbelül 60 év alatt az összes ismert vasérc-lelhelyek ki lesznek aknázva.

Ezt a határidőt természetesen ki lehet tolni és meghosszabbítani azzal, hogy az anyaggal takarékosabban bánunk el, hogy a csekélytartalmú érceket jobban kihasználjuk és hogy kiaknázásra érdemes ércek újabb lelhelyeit fedezik fel. Ámde nem szabad túlságosan reménykedni, sőt inkább számolni kell azzal az eshetőséggel, hogy a vaskészletek előbb-utóbb elfogynak. A vasat eközben épen az azt egyedül megillető tulajdonságai miatt használják, pótolni, pláne olcsó áron, semmivel sem lehet. Így hát beáll az a tényközlés, hogy modern kulturánk alappillére, a vastól függő modern technika már néhány évtized múlva összeomlik s okvetlenül magával fogja rántani a többieket is.

Philipp már most azon van, hogy feltárja egyuttal azokat a végzetleges következményeket is, amelyeket e tény maga után von. Többi között ezeket írja: „Az ipar lassankint minden iparállamban, újabb fellendülés reménye nélkül, pangani fog. Éhezve és javulás vagy kivándolás kilátása nélkül fogjuk látni azoknak az államoknak millió meg milliónyi lakosait, akik a virágzó ipar idején folyton szaporodtak

és gyarapodtak. Mert valamennyi ország, hogy saját lakosságát képes legyen eltartani, határait már a közel jövőben el fogja zárni a kivándorlások elől. Kiváltképp a gazdasági államok fogják ezt megtenni és épen ilyenekre utaznak majd az iparállamok éhes tömegei. És ennek a beözönlésnek, ennek a támadásnak egy állam sem fog tudni gátat vetni. Az éhező bevándorlók árai minden ellenállást le fognak küzdeni, megsemmisíteni és az országba betörni . . . Ekkor azután többé nem a kincsek és gazdaság után fognak epekedni és törekedni, hanem a mindennapi kenyér lesz a legdrágább, legfőbb kincs. A tömegek egymás ellen fognak támadni, hogy pusztá életüket tengessék. Az erősebb, hatalmasabb népek ki fogják szorítani a gyöngébbeket s a kiszorított népek ismét másokat, náluknál gyöngébbeket fognak megsemmisíteni. Ismét iszonyu irtóháborukat fognak viselni, tehát visszatérni az ősidőkhöz. Amit a legnagyobb gondolkozók kiokoskodtak és kipuhattak, amit költők és művészek alkottak és teremtettek, minden meg fog semmisülni, elpusztulni. Kezdetben a pusztítások és öldöklések öözegette, fognak ugyan akadni férfiak, akik a multtól megemlékeznek, de nem hosszú időre, mert már a következő, vagy második nemzedék, mely minden fenállónak lerombolásában lett nagygyá, semmiféle tudást nem ismer. A feledékenység és sötétség leple borul mindenre, amit az emberi elme nagyot teremtett, mivelhogy egyedül a pusztá létéről lesz szó és ekkor ismét érvényesül az ősi idők ijesztő jelszava: az erősebbé a jog. Az ember ismét ragadozó állattá fajul, ami ősei voltak . . .”

Bárha ez a kép kissé túlzottan sötét színben látszik megfestettnek, azt az egyet meg kell adni, hogy a világ ércgazdagsága nem kimeríthetetlen, hogy tehát a közel jövőben nagy stagnáció fog beállani, hacsak fel nem találunk valamit, ami a vasat pótolni képes. Ha ez nem történik, akkor *Philipp* elremitő jóslata okvetlenül bekövetkezik.

HIREK.

Személyi hír. Dr. *Demetrovics* Vladimir polgármester e hó 13-án visszaérkezett szabadságáról s 14-én átvette hivatalát.

A közigazgatási bizottság e hó 14-én — főispán távollétében Dr. *Demetrovics* Vladimir polgármester elnöklete alatt rendes havi ülést tartott, melyen a közigazgatás egyes ágairól szóló havi jelentések kerültek tárgyalásra, illetve tudomásul vételre.

Bizottsági tárgyalások. E hó 11-én Dr. *Demetrovics* polgármester elnöklete alatt 3 helyen is tartott helyszíni szemle és tárgyalás. Az egyik, melyről lapunk vezető helyén számolunk be részletesebben, a csatorna s ezzel összefüggésben felmerült vádak megvizsgálása; a másik helyszíni tárgyalás az ártézi fürdő és park következtében szükségessé vált kálvária-rendezés ügyére vonatkozott, míg a harmadik tárgyat a r. kat. temető kibővítésének ügye képezte. Ez utóbbi két ügyben a helyszíni bizottságok megállapódásaihoz képest a tanács legközelebb teszi meg előterjesztését.

Eljegyzés. *Várossy* Mihály tiszakálmánfalvai jegyző jegyet váltott Bácskai szül. *Fauszt* Paula urhölgygyel, *Fauszt* József el. isk. tanító kedves és szeretetreméltó hugával.

A vasutas árvaház javára adakoztak: *Török* Lajosné és *Dirner* Mariska gyűjtőívén: *Olvashatlan* 3 k., *Ujhalminé*, *Zikmund* B., *Reich* és *Lebherz*, *Gassner* J., *Weisz* L., *Dussing* Jné., 2—2 k. *Brücker* K., *Bauer* T., *N. N.*, *Schubert*, *N. N.*, *N. N.*, *Kapmayer* J.,

Schuster Sebestyén, Peter, Formetz F., Herm. Mohn, Sztika R., Szedlacssek K., Török Jné, Illés A., Baek K., Liebmann és Totović, Zipris S., Olvashatatlan 1—1. k. Brittig B., Dressner, Katatics M. 60—60 f., Hunitz D., Rangl E. 50—50 f., Vig V., N. N., N. N., Tomann E. Szugyi I., Komlós F., Bubori Iné, Várady, Olvashatatlan 40—40 f., N. N. 20 f. Összesen 40 k. Végül Teubner J. 10 koronát adományozott. Fritz Manó gyűjtőivén: Beocsini cementgyár 50 k., N. N., A. F., Váradi J., 2—2 k., Bedő, Bernstein, Block, Grosz, Klein, Kr., Pick, Kozič, Mányoky, Gulyás 1—1 k. Kirez 50 f. Összesen 66 k. 50 f. A gyűjtés végsőeredménye 93 k. 06 fillér kiadás levonásával 2754 korona 70 fillér. — A gyűjtés alkalmából alakult hölgybizottság f. hó 10-én tartotta Hoffmann Miksáné urasszony elnöklété alatt utolsó ülését s a számadásokat rendben találván, a közreműködőknek jegyzőkönyvileg mondott köszönetet és a felmentvényt megadta. Ujvidék n. é. közönségének nemeslelkű adományaiért ismételtlen hálás köszönettel adózik a hölgybizottság.

Anyakönyvi hír. Az ujvidéki anyakönyvi hivatalnál e hó 8—15-ig bejelentett születések 21, még pedig 7 fiú, 14 leány; meghalt: 23.

Cirkusz Varieté. Csütörtök óta a törvényszéki palota melletti téren Hungária nevű Cirkusz Varieté működik itt, mely naponként esti 8 órakor tartja eléggé változatos és szórakoztató nyújtó látványos előadásait.

Installáció. *Eördögh* Elemér, Futak új plébánosának ünnepélyes beiktatása ma vasárnap, okt. 17-én lesz s arra úgy Ujvidékről, mint a megyéből sokan hivatalosak.

Egy ujvidéki rabló a fumei esküdtszék előtt. Majlik János 20 éves ujvidéki lakos Persich Miklóssal szövetkezve, a Siám nevű angol gőzös Uljam József nevű alkalmazottját a fumei kikötőben jun. 21—22 közli éjjelen megtámadta és 30 kor. készpénzt és ruháját ellopták. A fumei esküdtszék a tanuvallosok alapján 10 havi fogságra ítélte őket.

Államségély. Gróf Andrassy Gyula belügyminiszter e hó 13-án Baja városához leiratot intézett, amelyben tudatja, hogy a városi kórház mellett építendő tüdőbeteg-pavillon költségeihez 40.000 kor. államségéllyel járul hozzá.

Gazdasági és háziipari tanfolyamok vármegyénkben. A földművelésügyi miniszter az 1909—1910. év telén B. Bodrog vármegyében rendezendő gazdasági és háziipari tanfolyamok céljaira 2920 korona összeget utalt ki és a tanfolyamok szervezésével és ellenőrzésével Csepreghy Gyula bajai m. kir. gazdasági szaktanárt bízta meg.

Ünnepelt főszolgabíró. Trenke Kálmán zsabylai főszolgabíró, akit az egész járásban nagyon szeretnek, a zsabylaiak e hó 13-án nagy ovációkban részesítették. A zsabylai önk. tűzoltó egyesület, melynek megalakításában nagy része vett, faklyásmennettel tisztelte meg.

Megszűnt rendőr. Marodics Szávo szabdkai rendőr a Pest szálloda előtt egy züllött külsejű, dülöngélő embert, aki azonfelül véresnek is látszott, mint gyanus alakot igazolásra szólított fel, majd be akarta kísérni a városházára. Ámde az illető nem engedett, sőt előrántotta eszmájából a disznóölő kését és azt a rendőr ágyékába dőfte, mire az összesett és azóta élet-halál közt lebeg. A gyilkost, kiből egy veszedelmes bícskázó mérsároslegényt ismertek föl, lefűlelték és a rendőrségre vitték.

Merénylőt a szabadkai vonat ellen. Hétfő este 8 órakor, midőn a szabadkai személyvonat lassított menetsebességgel Röske-Szentmihálytelek felé haladt, ismeretlen tettesek

valóságos kőzapot zudítottak a vonat ablakára. Három ablak szilánkokra tört és nagy riadalom támadt az utasok közt, akiknek azonban az ijedségen körül nem történt bajuk. A rendőrség erélyes nyomozást indított meg.

Nehéz az élet, de terheit könnyű szerrel viseli az, aki egészséges. Ezért legfőbb kincs az embernek az egészsége, melyet azonban gyakran és alá a munkában való kimerültség, vagy valamely betegség. Ami a betegség és kimerültség különböző neménél gyógyítja az embert, férfiakat és nőket egyaránt: az a világhírű Elektro Vitalizer, amely diadalmasan járja be az egész világot. Aki egészségét vissza akarja nyerni, ne mulassza el a „Modern Villamos Gyógyászmódról” szóló könyvet egy levelező-lapon kérni, melyet az Elektro Vitalizer Orvosi Rendelő Intézet (Budapest, Károly körút 2. félemelet 50 sz.) bárkinek ingyen és bérmentve megküld.

Kiállítási szédelgők. Az Amsterdamban most megtartott kiállítás titkára, Katz R. F. érdekes felolvasást tartott a kiállítások ama szédelgőiről, akik iparosoknak, kereskedőknek s másoknak jó pénzért kiállítási kitüntetésekért szereznek meg. Az enmü szédelgések a legatöbbi párisi vilákiállítás alkalmával keletkeztek, amikor egy francia 400 frankért arany, 300 frankért ezüst érmét járt ki bárkinek, ha nem is volt kiállító. Később kiderült, hogy az érmék s az azokhoz való okmányok hamisak voltak, a ravasz francia azonban idejében odébbállt a büntető bíróság közeléből. Azóta ennek a szédelgőnek számos utánozója akadt. 1905-ben Amsterdamban fogták el ezek egyik példányát, aki 2500 márkáért mindenféle lehetséges és lehetetlen kiállítási aranyérmét bárkinek megszerzett. Gyakran ép az efféle szédelgők maguk rendeznek alküállításokat a kisebb németországi hercegségek székhelyein. Az itt kiállított diszoklevelek az uralkodó herceg arcképével díszítve s a diplomán előkelő egyének aláírásával díszlenek, akik azonban nem léteznek. A kiállítási szédelgők többnyire ezt a címet veszik fel: „*Commiseira General Des Sectlons Etrangeres*”, vagy épen a zsüri elnökének nevezik magukat és ha ők maguk rendezik az alküállítás, a felvett címek valódiságát természetesen okmányokkal is képesek igazolni. Nevezetes még az is, hogy az efféle kiállításra küldött tárgyakat a kiállító sohasem kapják vissza. E visszaélések megállítására nehéz módot találni, mert a kitüntetett kiállító a világegyet nem emelnek panaszt a szédelgők ellen, mert az esetben kitünnék, hogy pénzért akartak meg nem érdemelt kitüntetésekhez hozzájutni. Német- és Franciaországban vannak ugyan szigorú törvények, melyek az enmü szédelgések megállítására érdekében alkottattak, de a gyakorlatban nem sokat érnek.

Minden anya érdeklődik a „*Scott-féle Emulsió*” iránt, mely lapunk hasábjain most sokszor ajánlatik. Ez egy híres csukamájolaj készítmény, melyet gyermekek előszeretettel vesznek be és mely nekik minden esetben, melyben eddig közönséges csukamájolajat használtak, gyors és biztos segínyt nyújt. Kapható minden gyógyszerárban.

A meghülés

az az ajtó, amely a komoly betegségeket bebocsátja, de a SCOTT-féle csukamájolaj EMULSIÓ becsukja az ajtót, még mielőtt a betegség oda beférközhethetne.

A SCOTT-féle EMULSIÓ

1—4 tisztaságával, emészthetőségével és gyógyító erejével nagy hírnévre tett szert.

Az Emulsió vásárlásánál a SCOTT-féle módszer védjegyét — a halászt — kérjük figyelmebe venni.

Orvosok, szülésznők, szülők és betegek ajánlják mindennemű torok- és mellbajoknál mint az egészség megbízható támaszát.

A SCOTT-féle EMULSIÓ a legkiválóbb.

Egy eredeti üveg ára 2 K. 50 fillér.

Kapható minden gyógyszerárban.

Gyermekek hiányos táplálkozása előidézi az angol kórt, vérszegénységet s dacára a későbbi jó táplálkozásnak, nem fejlődnek, a hiba az emésztésben és az ételek hasonlatosságában rejlik, mert ez által a vér nem kapja meg a neki szükséges elemeket, amelyek pedig ez erős fejlődéshez feltétlenül szükségesek. A legjobb eszköz, hogy az ilyen állapotot megszüntethessük s magunknak erős fejlődést biztosíthassunk, a *Ferromanganin*, melyet kitünő ízénél fogva a legkisebb gyermek is szeret; a gyermekek erősek lesznek és rózsás arcúvá válnak. Dr. Vajda Vilmos budapesti kerületi orvos írja: „En előszeretettel rendelem a vérszegénységű és chlorotikus betegeknek, valamint az én racnitikus és skrofulosus gyermekbetegeimnek. Ezen készítmény kitünő ízű s minden betegem szívesen vette s természetesen jól elbirta. Az erősödés, jó érzés, jó étvágy, jó kinézés, gyarapodás testsúlyban már rövid idő alatt mutatkozott.” Ára üvegenként 3 50 k. Kapható minden gyógyszerárban, de biztosan Ferromanganin Cie. Budapest VI. Király-utca 12. szám.

Naponta érkező csemege ujdonságok óriási választéka *Wagner* csemegeüzletében Ujvidék.

Nyilt-tér*).

Felkérteünk a hővetkező sorok közléstételére:

Tisztelt szerkesztőség!

Folyó hó 14-én megjelent „Vadák a főmérnök ellen” című cikkre kérem sziveskedjék a következő helyesbítést felvenni:

Nem felel meg a valóságnak, hogy én több törvényhatósági bizottsági tag előtt oda nyilatkoztam volna, hogy a közkörház-limáni csatorna azért iett oly mélyen elhelyezve, hogy a Stessel-féle villának csatornája ebbe beköthető legyen, — hanem tény az, hogy több érdeklődő urak azon kérdéseire, hogy miért lesz a Petőfi-utcai szakasz oly mélyre helyezve, azon választ adtam, hogy a közkörház és a limáni szivattyú telep fekvése azt kívánja, amit minden technikailag képzett — s a terepviszonyokkal ismerős embernek be kell látnia, — a mit különben is becses lapja vezércikkében elég bőven és helyesen kifejtett.

Tisztelettel

Farkas Frigyes
mérnök.

* E rovatban közöltekért nem vállal felelősséget a szerkesztőség.

A kötőtű kopog, a tálcza csörren,

és a hölgyek élénken tárgyalják, hogy ki mit tesz családtagjai meghúlése esetén. És általában megegyeznek abban, hogy megelőzésül mindannyian Fay valódi szodeni ásványpasztilláját használják és Fay valódi szodeni ásványpasztilláját akkor is, ha arról van szó, hogy hirtelen föllépő hurutos jelenségeket kell megszüntetni. Fay valódi szodeni ásványvizkeszesítőben meg lehet venni egy skatulyát 1 korona 25 fillérért. Utánzatot azonban határozottan vissza kell utasítani.

Vezérképviselő: Ausztria-Magyarországra: W. Th. Guntzert, Wien, IV. Gr. Neugasse, 17.

Felölős szerkesztő: Pap Sándor.

Laptulajdonos: Balla Árpád.

Igazgató: Zanbauer Ágoston.

TÜZIFA.

Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy a volt *Szereb kereskedelmi egyesület* fetelepét átvettem és *mindenféle jó tűziját* újból hoztattam, melyet igen *mérsékelt ár és jó mérték mellett árusítani fogok*. A n. é. közönség támogatását kérve maradtam

3—4 Tisztelettel
GLOZSANSZKI VISA
tűzifatelepe az örmény temp. mögötti országúton.

SZERÉMI BOROZÓ

42-50 UJVIDÉKEN.

- Kenyér-utca 23. szám -
a Központi hitelintézettel szemben

Ebben a borozóban kizárólag Schwarz József úr legkitünőbb saját természetes borai saját főzési bartörkölye és szilvoryumi Kamenicán a Paraga hegyen fekvő 20 holdas szőlőjéből poharankint és zárt palackokban mérsékelt áron kerülnek kimérésre.

Megrendelések hordókban 50 litertől feljebb Schwarz Testvérek c. irodájában Haltér 12. alatt

alatt felvételnek.

Az étkezében lehet jó és olcsó ételeket kapni.

Özv. Illy Jánosné szül. Monasevity Darinka

okl. szülésznő,

ki másfél esztendeig a pécsi bábaképző-intézetben mint baba és főápolónő alkalmazva volt, b. tudomására hozza a t. közönségnek, hogy most itt

Ujvidéken Szücs-utca 23. sz. a.

(Lakás: Lázár-utca 5.)

folytatja a gyakorlatát. Masseurózást is teljesíti.

1-3

teljesíti.

Matkovits

szobafestő és mázoló

Rókus

KOSSUTH LAJOS-UTCA 45. ÖRMÉNYTEMPLOMHÁZ.

Tágas pincehelyiség - - - kiadó. Almási-utca

5. szám a. házban.

Krevesits István

építőmester.

2-2

Üzlet áthelyezés!

Van szerencsém a n. é. közönség b. tudomására hozni, hogy üzletemet

Kossuth Lajos (Fő)-utca 23. szám

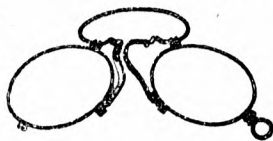
alá fogom áthelyezni.

Az átköltözködést megkönnyebbitendő, az összes arany-, ezüst, és ékszer árut, fali, zseb-, inga-, ébresztő, stb. órákat, valamint argenter-ezüst, Chinaezüst és mindenfajta optikai árut

meglepően olcsó áron bocsátom eladásra.

Mindenkinek saját érdekében áll tehát ezen alkalmat felhasználva rendkívül olcsón bevásárolni. — Mindenféle régiségeket veszek, u. m.: régi porcellánt, képeket, pénzeket stb. stb.

Tisztelettel **KRAUSZ SAMU**, óras, ékszerész, látszerész **UJVIDÉK**, Ferenc József (fő)-tér 3. szám **WAGNER Testvérek-féle házban.**

Acélgörredőnyt

I-a minőségűt ajánlunk kartellen kívül, azonkívül

faredőnyöket

(ablaknak, ajtónak),

lécredőnyöket

(különböző színekben.)

ponyvvaszerkezeteket

stb.

E. S. Rosentals Erben

Bécs (Wien XV. Rosinagasse 19.

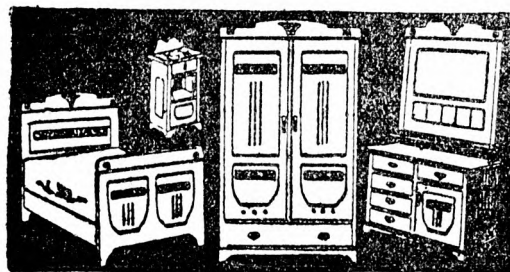
2-3

Védjegy: „Horgony“

A Liniment. Capsici comp., a Horgony-Pain-Expeller

egy részének bizonyult házszer, mely már sok év óta legjobb bedörzsölésnek bizonyult közsvenynél, oszónál és meghűléseknél.

Figyelmeztetés. Silány hamisítványok miatt bevásárláskor óvatossá legyünk és csak olyan eredeti üveget fogadjunk el, mely a „Horgony“ védjeggyel és a Richter cégjegyzéssel ellátott dobozba van csomagolva. Ára üvegekben K-80, K 1.40 és K2.- és ügyszólván minden gyógyszerertárban kapható. — Főraktár: Török József gyógyszerész, Budapest. Dr. Richter gyógyszerertára az „Arany oroszlánhoz“, Prágában, Elisabethstrasse 5 neu.

NÁLUNK

minden hitelképes, tisztességes egyén

B U T O R

szükségletét olcsón és könnyű fizetési feltételek mellett szerezheti be.

GROSZ és KRAUSZ

nagy áruháza a „Tigrishez“

Telefon 24. UJVIDÉK. Telefon 24.

Gyermekkesi különlegességek.

10-50

Futókocsik, kétkerekű kocsik, homokfutókocsik, hajtókocsik, vadászati hajtókocsik, coupék nyitott és félfedeles kocsik, landam kocsik, omnibuszok mentőkocsik, halottaskocsik

valamint mindennemű

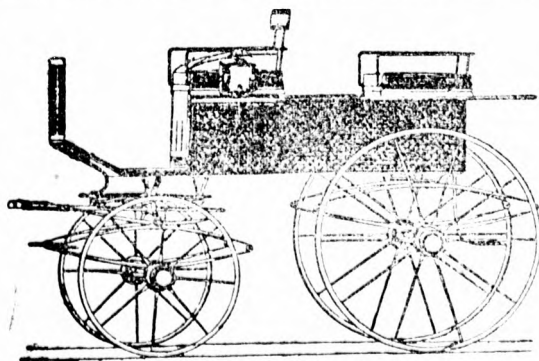
luxus- és üzleti- kocsik a legegyszerűbbtől a legfinomabb kivitelig.

Első délmagyarországi kocsik- és gőzhajtógyár

REICH MÁTYÁS ÉS LEBHERZ KÁROLY

Megyei — Interurbán Telefon 134.

U J V I D É K, (a Limán-on).

Hajlított kocsialkatrészek nagyban gyártása.

Használt kocsik javíttatnak vagy becseréltetnek.

Legujabb kitüntetés: London 1908. arany érem.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

